

Stručni rad

Kreativne prostorne intervencije u nastavi likovne kulture

Nataša Bezić

Osnovna škola Mate Balote Buje

Sažetak

Kreativnost u obrazovanju djeteta predstavlja glavni temelj i osnovu kojom učenicima predstavljamo obrazovne sadržaje. Učenici kreativnost koriste u vlastitom izražavanju, u rješavanju problema i zadataka, usvajanju novih nastavnih sadržaja i sl. Bez kreativnosti nema napretka ni u jednoj disciplini, zbog toga je likovna kultura izuzetno važna u osnovnoškolskom obrazovanju jer nas uči upravo kreativnom promišljanju i djelovanju. Suvremena se umjetnost najčešće kritički obraća publici, nekonvencionalan način izražavanja je svakako zanimljiviji današnjoj generaciji učenika, stoga djeci treba približiti različite oblike suvremenog izražavanja. Novim je kurikulumom za likovnu kulturu i likovnu umjetnost upravo to i cilj. U prvom razredu gimnazije, učenici uče o uličnoj umjetnosti, popularno nazvanoj street art, dok se u osnovnoj školi susreću s ovom tematikom već u 5. razredu kroz temu Osobno i društveno. U nastavi likovne kulture moguće je približiti nove vrste umjetničkog izražavanja i potaknuti ih na kreativno oblikovanje prostora i okoline u kojoj žive. Time će razvijati svoju maštu, motoričke vještine, ali će razvijati i kritički stav prema devastiranim površinama, kojih danas, na žalost, ima sve više i više.

Ključne riječi: ulična umjetnost, likovna kultura, grafiti, mural, vandalizam.

1. UVOD

Šetnjom ulicama raznih gradova uočiti ćemo jedan od najpopularnijeg načina likovnog izražavanja, street art ili uličnu umjetnost. Crtanje i pisanje po zidovima pojavljuje se tisućama godina unatrag, prve crteže nalazimo još u paleolitskim spiljama, u starom su vijeku Grci i Rimljani pisali po zidovima ljubavne poruke, političke slogane, a danas grafite povezujemo s hip-hop kulturom. Na početku (70.godina 20.stoljeća) su to bili natpisi samoukih umjetnika u podzemnim željeznicama New Yorka, danas se iz grafita razvila ulična umjetnost koja je otvorenija, pristupačnija publici. Grafiti umjetnici se baziraju na pisanju tekstova sprejom, dok ulični umjetnici koriste stencil tehniku, akrilne boje, sprejeve i druge materijale. Za razliku od ulične umjetnosti, grafiti se većinom smatraju oblikom vandalizma. Možda su zato i zanimljivi mlađoj generaciji, ali zbog njene pristupačnosti, provokativnog sadržaja, estetskih kvaliteta, ulična je umjetnost danas stekla veliku popularnost i postala neizostavan dio urbane kulture. Uličnu umjetnost možemo približiti učenicima na način da je prethodno istražuju, zatim kritički odnose prema primjerima vandalizma, te da stvaraju vlastite vizualne poruke u školskom ili javnom prostoru.

2. VANDALIZAM ILI KREATIVNO STVARANJE?

Pokažemo li učenicima nekoliko primjera devastiranih zidova zgrada raznim grafitima ili, s druge strane, primjere poznatih uličnih umjetnika (Banksy, Velasco, Lonac, JR....), učenici će odmah prepoznati i osuditi vandalizam. Zbog toga je dobro objasniti djeci da se intervencije na javnim površinama moraju organizirati te ih moraju odobriti mjerodavne institucije. Učenici bi se rado okušali u crtanju zidova sprejom, međutim, ovakav način crtanja iziskuje dugotrajnu vježbu, ali i odgovarajuću opremu i zaštitu. To ne znači da djeca ne smiju i ne mogu slikati po zidovima, bitna je dobra organizacija, poznavanje tehnika, vježba, mašta i upornost. Ovakav način rada primjenjiviji je u radu s odabranom grupom učenika, npr. u likovnoj skupini u sklopu izvannastavnih aktivnosti.

2.1. SLIKARSKE TEHNIKE

Crtanje i slikanje sprejom možemo koristiti jedino u stencil tehnici. Direktno pisanje i crtanje nije primjereno za osnovnoškolski uzrast. Za slikanje murala preporučujem akrilne boje (boje za fasadu), valjke i kistove.

Stencil tehnika izvodi se pomoću šablona. Danas na tržištu ima i gotovih šablona, međutim to bi trebalo izbjegavati. Kreativnost se razvija promišljanjem i crtanjem skica za vlastite šablone. Učenici će tako, prilikom crtanja šablona, morati promišljati koje dijelove crteža rezati, a koje ostaviti, kako bi vizualna poruka bila jasna. Prije intervencije na zidu ili nekoj drugoj površini, dobro je pripremiti podlogu, strugati višak prašine grubljom četkom, a zatim premazati podlogu impregnacijom za beton. Na terenu se rad izvodi u manjim skupinama, netko će pridržavati šablonu uz površinu zida, a netko će sprejati. Obavezna je zaštita zaštitnom maskicom i rukavicama.

Prilikom slikanja murala akrilnim bojama, također treba pripremiti podlogu impregnacijom za beton, a zatim nacrtati skicu olovkom. Prenošnje skice na veći zid (murali većih dimenzija) može se izvesti pomoću pomoćne mreže, a možemo jednostavno projicirati projektorom odabrani crtež na zid te skicirati olovkom. Ovakav postupak znatno ubrzava proces skiciranja na zidu.

2.2. POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

U prvom će se dijelu istraživanja učenici upoznati s nekim najpoznatijim umjetnicima ulične umjetnosti. Učenici će istražiti rad pojedinih umjetnika, postupke stvaranja, tehnike, poruke. Možemo im dati listu umjetnika, pa će svatko istražiti jednog i predstaviti ostalima što mu se najviše svidjelo kod tog umjetnika. Ispričat će neke zanimljivosti na koje je naišao pri istraživanju. Naglasak treba uvijek staviti na odgovorno ponašanje pojedinca prema javnim površinama i kulturnom dobru, jer uklanjanje nepoželjnih natpisa je skup i dugotrajan proces.

Istraživački se postupak nastavlja obilaskom škole, školskog dvorišta ili grada. Radim u školi u manjem gradiću pa nam obilazak grada nije iziskivao puno vremena. U većem se gradu može obići manji kvart. Razgledavaju se razna skrivena mjesta, fotografiraju se devastirani zidovi ili zanimljive površine koja bi rado htjeli vizualno osmisлити.

Nakon obilaska slijedi analiza pronađenih primjera. Koji bi zid bio pogodan za likovno osmišljavanje? Učenici iznose svoja razmišljanja, primjedbe, prijedloge, diskutiraju, zajednički odlučuju koje su ideje najpogodnije za stvaranje.

2.3. POSTUPAK STVARANJA

Učenici su zajednički odlučili koje će zidove oplemeniti. Olujom ideja došli smo do najboljeg i najprihvatljivijeg rješenja. Odlučila sam se za stencil tehniku, pa sam im dodatno objasnila postupak rada pomoću šablona. Započeli su crtanjem manjih skica na papiru, a zatim sam ih podijelila u grupe po dvoje učenika. Pojedina je skupina crtala i rezala jednu veću šablonu na polovici hamer papira. Kad su šablone izrezali, isprobali su sprejeve na papiru. Svaki je učenik naučio da treba prvo dobro protresti sprej, da se sprej drži okomito, s određenim razmakom, da postoje razni nastavci za sprej koji pokrivaju veće ili manje preciznije površine i da treba obavezno zaštititi ruke i lice.

Prve grafite izveli smo na zidovima u školskom dvorištu. Radili su ih u dvije boje (crna i bijela). Za svaku boju bilo je potrebno izraditi posebnu šablonu. Evo nekoliko primjera naših prvih intervencija.

Slika 1: Pripreme i tijek rada

Slika 2: Motoristi, Mačka i miševi

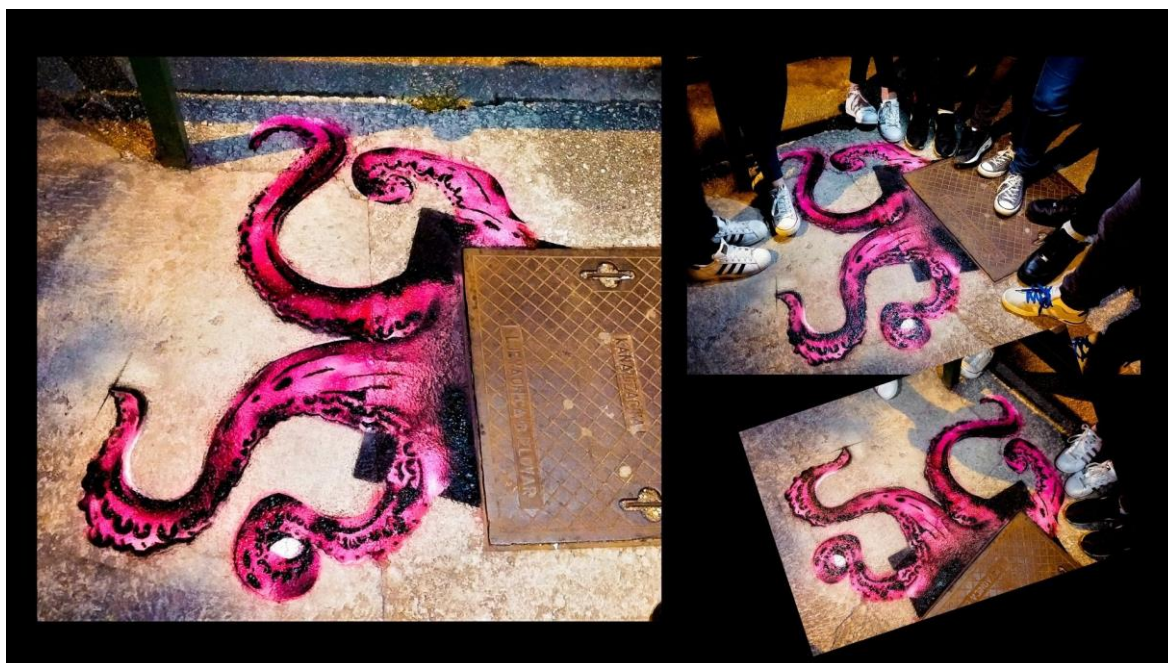
Slika 3: Ribice

Učenici su stekli iskustvo, pa smo krenuli na složenije zadatke. Za ovu i sljedeće intervencije obratila sam se našem gradonačelniku za dozvolu. Opisala sam mu ukratko što bi sve izveli i navela mjesta u gradu gdje planiramo intervenirati. Objasnila sam da slike neće biti invazivne za okolinu, već diskretne.

On nam je uz puno povjerenje dao dozvolu za naše kreacije. Sljedeći projekt nazvali smo „Hobotnica“, naime naslikali su ružičastu hobotnicu koja izlazi iz šahta. Ovdje su učenici dali sve od sebe. Prvo su pripremili šablone za tri boje, a zatim na terenu izveli rad.

Slika 4: Tijek rada na Hobotnici

Slika 5: Hobotnica, dovršen rad.

Drugi složeniji projekt nazvali smo „Bijeg“. Izveli smo ga na nogostupu koji ima ugrađene zaštitne metalne stupiće. Za svaki stupić zamislili su da ima sjenu koja se postepeno pretvara u siluetu čovjeka. Silueta se iz ukočenog stava, zarobljena uz tijelo stupa, polako pretvara u čovjeka koji pokušava pobjeći. Na taj način prolaznik može pratiti „bijeg“ sjene stupića u nizu.

Slika 6: Pripreme i tijek rada

Slika 7: Bijeg

Ovaj smo projekt dodatno iskoristili za izradu kratkog videa u stop animaciji, koji jasnije opisuje zadanu temu.

Video se može pogledati na sljedećoj poveznici: <https://bit.ly/Bijeg123>

Sljedeći projekt mislimo raditi u školskom prostoru. Imat će didaktičku namjenu, naime služiti će učenicima da se pri svakom prolasku školskim hodnikom podsjetite nekog pojma ili definicije. To će im omogućiti lakše pamćenje. Npr. riječ „vodoravno“ može biti izvedena uz različite vizualne znakove, kao što su strjelice u vodoravnom smjeru, geografske paralele i sl. Na isti se način mogu oslikati tablice množenja ili jednostavna pravila vezana za hrvatski pravopis. Učenik će vizualizacijom i neprestanim ponavljanjem lakše upamtiti obrazovne sadržaje.

3. ZAKLJUČAK

Ova vrsta nastave je daleko zanimljivija učenicima, motiviraniji su i interes je znatno veći. Sva su djeca kreativna, samo ih treba potaknuti, gurnuti u svijet mašte i umjetnosti. Nakon ostvarenog rada, bez obzira što je iziskivao upornost, strpljenje, koncentraciju i disciplinu, učenik se osjeća pozitivno i sretno. Ostvario je rad koji će oplemeniti prostor, zainteresirati će i druge učenike za kreativno stvaranje, razvijat će pozitivan stav prema okolini, baštini, spomenicima. Sigurna sam da će se dugo sjećati druženja i stvaranja u ovakvim aktivnostima.

4. LITERATURA

1. Alen Mojić, (2019.) Fotografija ulične umjetnosti, Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet, pregled; 23.kolovoza 2021.,URL:
https://eprints.grf.unizg.hr/3091/1/Z971_Moji%C4%87_Alen.pdf